

Bazar, 24 noyabr 1918-ci il, nömrə 48

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 18 səfərlümüzəffər sənə 1337. 24 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamliğa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Mir Əbutalib Hacı Seyidrza oğlu Dadaşov kamali-hüzn [və] təhəssürlə [böyük bir hüzn və həsrətlə] sevgili qardaşı **Seyidəli Dadaşovun** vaxtsiz vəfat etdiyini qövm-əqrəba və dost-aşnalarına xəbər verir. Təşyi-yi-cənəzə [cənəzənin yola salınması] bu gün təşrini-saninin [noyabrın] 24-ündə Malı Krepostnovi caddədə 114 nömrəli kəndi evindən gətirilib Şah məscidinə aparılacaqdır.

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Azərbaycan Maarif Nəzarətindən

Məsumə xanım Məhəmmədbəyova Bakı Mariinski ünas [qızlar] gimnaziyasında türk lisanı tədrisinə buraxılır.

Bakı İkinci realını məktəbinin ibtidai sinif müəllimi Aleksandr Nikolayeviç Popov həmin məktəbin üç əvvəlinci siniflərində rus lisanı, tarix və coğrafiya tədrisinə buraxılır.

Moskva Hüquq fakültəsini bitirmiş Mixail Fyodoroviç Perederey təşrini-

sani ibtidasından [əvvəldən] Bakı Müqəddəs Nina məktəbində latın lisanı və Bakı Mariinski ünas gimnaziyası ilə İkinci ünas gimnaziyasında latın lisanı ilə qanun dərsləri və Üçüncü ünas gimnaziyasında qanun dərsləri tədrisinə buraxılır.

Maarif naziri Yusifbəyov

BAKİ ŞƏHƏRİ ÜÇÜN İCBARİ QƏRARDAD

Bakı şəhərində idareyi-örfiyyə [fövqəladə vəziyyət] elanının qərara alındığı haqqında 17 təşrini-sani [noyabr] 1918 sənəsində olan icbari qərardada əlavə olaraq aşağıdakı qərardadları elan edirəm:

Silah

1) Müttəfiq ordusu mənsubininədən [mənsublarından] və “Rusiya Hökuməti” xidmətində bulunan mürəxxəslərdən [nüməyəndələrdən] başqa kim-səyə mənim tərəfimdən təyin olunmuş məmurun imza və möhürünü

havi [daşıyan] mühərrər [yazılı] bir vəsiqəsi olmadan yuxarıda göstərilən məntəqələrdə istər atəş edici, istər kəsici silah daşımağa müsaidə edilməyir. Bu qisim təhriri [yazılı] vəsiqələr bu xüsus üçün tərəfimdən təhrirən [yazılı surətdə] təyin olunmuş rus və yaxud Müttəfiq ordusu zabitanından [zabitlə-rindən] hər hansı birisinin tələbi üzə-rinə irəə [təqdim] edilməlidir. Vəsiqəsiz daşınmaqda olan silah həcz [müsadirə] ediləcək, yaxud da əhvəla münasib olaraq rəftar ediləcəkdir.

2) Yuxarıda göstərilən şəxslərdən başqa kimsəyə kəndi malikiyyətində, yaxud da mühafizəsində qeyd olunmamış carihə [kəsici], yaxud atəş edici silahlar, yaxud da fişəng tutmağa müsiadə edilməyir. Qeyd əməliyyəsi [əməliyyatı], icab edəcək [lazımı] vəsaiqi [vəsiqələri] verməyə səlahiyyəti olan Müttəfiq dövlətlərinin polis komissarı dəftərxanasında icra ediləcəkdir (səbiq qradonaçalstvo dəftərxanası). Silah daşımaq üçün vəsiqə yalnız pək müstəsna hallarda veriləcəyi də müstəğniyi-bəyandır [söyləməyə ehtiyac yoxdur].

Hər bir şəxs silahını kəndisinin yaşamaqda olduğu polis dairələrinə (uçastoklarına) verməlidir. Məhəlli [yerli] polis dairəsi tərəfindən bu surətlə verilmiş bütün silah müqabilində məzbətə [protokol] veriləcəkdir. Əhəli təşrini-saninin 22-si axşam saat 6-ya qədər işbu qərara əməl etməyə məcburdur. İşbu silahlar Dövəli-müttəfiqənin [Müttəfiq dövlətlərin] təyin edəcəkləri müddətin nəhayətində məzbə-

tələrin irəəsi [təqdimi] ilə iadə ediləcəkdir [qaytarılacaqdır]. İşbu qərara təbəiyyət etməyənlər [tabe olmayanlar] atidəki [aşağıdakı] cəzalara düçar olacaqlardır:

a) Mücazati-bədəniyyə [fiziki cəzalar];

b) Tövqif [həbs] cəzasına;

c) Cəraimi-nəqdiyyəyə [nəgd cərimələre] yaxud yuxarıda göstərilən mücazatın [cəzaların] bir yerdə surəti-icrasına (kombinasiyasına).

3) Bir binanın, vaporun, qayığın və yaxud da bir qiteyi-ərazinin [torpaq hissəsinin] müstəciri [icarəyə götürəni], sahibi yaxud da içərisində yaşamaqda olan hər bir şəxs 1918 sənəsi təşrini-sani ayının 22-si axşam saat 6-dan sonra məzkur [adı çəkilən] məhəllərdə [yerlərdə] qeyd olunmamış carihə, yaxud atəş edən silah, yaxud fişəng bulunduğ təqdirdə bu silahların sahibi yaxud da mühafizi [onları saxlayan] ədd ediləcəkdir [sayılacaqdır].

4) Gəmi kapitanları “Prezident Kruqer” vaporunda bulunmaqda olan Baş flot [donanma] zabitinin əvamirinə [əmərlərinə] təbəiyyət [tabeçilik] etməlidirlər.

İctimalar [yığıncaqlar]

5) Hər bir məqsəd üçün olursa olsun (qanuni və ibadət məhəllərində [məkanlarında] olan dini ictimalardan başqa) ondan fəzlə [artıq] əşxasın iştirak etdikləri ictimalar mənim tərəfimdən verilən təhriri vəsiqə olmadan mən [qadağan] edilir. İşbu əmr soqaqalarda yapılacaq ictimalara da aid-

dir ki, qətiyyəən məmnudur (qadağandır).

Şiddətli və bilatəxir [geciktirmədən] mücazata [cəzaya] düçar olacaqlar

6) Yuxarıda göstərilən nizamnaməyə əlavə olaraq onu ixlal etmiş [pozmuş] olduqları ədd [hesab] olunan atidəki əşxas [aşağıdakı şəxslər] şiddətlə cəzalanacaqlardır:

Təbəiyyəət etməmək

a) Mənim ərkani-hərbim [qərarğah zabitlərim] miyanına [arasına] daxil olan hər hangi bir ingilis hərbi məmurunun yaxud da mənim namımdan hərəkət etməsinə mənim mühərrər [yazılı] icazəm olan və üzərinə tərəttüb edən [düşən] vəzəifini [vəzifələrini] hini-icrada bulunan [icra etməkdə olan] əşxasın qanuni əmrinə bilatəxir [dərhal] təbəiyyəət etməyən əşxas.

Yalandan olaraq hərəkət (həqiqətə məqrun [uyğun, yaxın] olmayan surətdə hərəkət)

b) Hərəkəti-hərbiyyə, yaxud siyasət haqqında mütəhəyyic [həyəcanlı], yaxud qəsdən yapılmış yalan xassəni haiz [yalan sözləri ehtiva edən] məlumat nəşr edən [yayan] şəxs.

Sərxoşluq (piyanlıq)

c) Sərxoş bir halda olduğu təbəyün edən [ortaya çıxan] hər bir şəxs.

Bakı məntəqəsi daxilində Müttəfiq dövlətləri, yaxud rus əsakirinin [əsgərlərinin] sərxoş olaraq dolaşdıqlarında, onlar bilavasitə təhti-əvamirində

[əmləri altında] bulunduqları ingilis və yaxud rus dəvairi [patrulları] tərəfindən tövqif [həbs] ediləcəklər və buna nəzərən də cəzalanacaqlardır.

Məşrubati-küuliyə [spirtli içkilər] satılmasının məmnu [qadağan] olduğu saatlar

ç) Məşrubati-küuliyə satmaqda olan hər bir şəxsin sabahleyin saat 9-dan əvvəl və gecə saat 11-dən sonra bu məvaddi [maddələri] satması.

Ehtikar [məhtəkirlik]

d) Əmtəə yaxud bəzzaz mallarını [arşın malını] satmaqdan imtina edən, işğal edilməmiş [tutulmamış] evləri, binaları kirayə verməkdən imtina edən, əşxas yaxud da cəmiyyətlərə aid vəsaiti-nəqliyyədən [nəqliyyat vasitələrindən] mötədil və qanuni bir ücret müqabilində imtina edənlər.

Saxlama (kətm)

e) Sərf və istemalına [istifadəsinə] meydan verməmək məqsədi ilə hər bir əmtəəni və bəzzaziyyə malını kətm edən [gizlədib saxlayan] əşxas.

Asayiş-i-ümumiyyənin mühafizəsi yolunda olacaq müavinət [kömək]

ə) İcabi təqdirində ingilis, yaxud rus hərbi polisində, yaxud da asayiş-i-ümumiyyənin mühafizəsi yolunda yangınları söndürmək üçün, yaxud da mənafeyi-ümumiyyə uğrunda əhali tərəfindən icrası lazım gələn hər hangi bir işi icraya Dövəli-müttəfiqə [Müttəfiq dövlətlər] tərəfindən daha sonra təyin

ediləcək polis dairəsinə müavinət üçün polis xidmətinə dəvətə icabət etməyən [dəvət edildiyi halda gəlməyən] hər bir şəxs.

İctimallar [nümayişlər] və üsyanlar

f) Üsyançı və ya ictimai yaran və yainki ictimai və şurişə [iğtişaşa] təhrik edən şəxs.

Ümumi

g) Mənim hesabıma görə camaatın asayiş və rahatlığını pozan və habelə nizamın əleyhində iş görən hər bir şəxs.

Ağır cinayət

7) Olduqca ciddi cinayətlər mənim tərəfindən şiddətli cəzaların bilatəxir icrasına [dərhal icra edilməsinə] məmur edilən bir şəxs, yaxud edam cəzası verməyə səlahiyyəti olan xüsusi bir məhkəmə tərəfindən tədqiq və təhqiq ediləcəkdir.

Dil

8) Bütün küçələrin və ümumi məhəllələrin [ictimai yerlərin] adları, camaatı olan xitabnamə və elanlar rus dilində və lazım gələrsə qeyri dillərdə elan ediləcəkdir.

Düşmən dövlətlərin təbəələri

9) 1918-ci ilin noyabr ayının 19-uncu günü axşam saat 6-dan (altıdan) sonra Bakıda yaxud ətrafında təzahür edən [görülən] bütün Türkiyə, Almaniya və Bolqariya təbəələri dərhal tutulub həbs olunacaqdır. Bu dövlətlərin

təbəələrini tutub Müttəfiq hökumətlər məmurlarına verənlərə və ya onların yerlərini göstərənlərə və onların tutulmasına kömək edən şəxslərə bu təriqlə [bu qaydada] ənam veriləcəkdir:

1 - Hər bir əsgəri xidmətdə olub rütbə cəhətcinə zabitdən aşağı olan üçün yüz (100) manat;

2 - Kapitan rütbəsindən aşağı olan hər bir zabit üçün iki yüz əlli (250) manat;

3 - Hər kapitan rütbəsindən atıq olan zabit üçün beş yüz (500) manat;

4 - Xüsusi şəxslər üçün münasib görüldüyünə nəzərən.

Hökumət məmurları təyini

10) Fövqəlzikr [yuxarıda göstərilmiş] icbari qərardadın mövqeyi-icraya qoyulmasına nəzarət etməyə mən polkovnik F. P. Kokerelli Bakıda Müttəfiq dövlətlərin polis komissarı təyin edilərəm. Mumaileyh [adı çəkilən şəxs] mənim namımdan iş görəcəkdir.

11) Bu icbari qərardad müvəqqətcən, mərkəzi – Bakı şəhərinin hökumət postaxanası [poçtu] ədd olunaraq [sayılaraq] səkkiz verst radiusun əhatə etdiyi bir dairəyə aiddir. İşbu qərardadı-icbari 1918 sənəsi təşrini-sani ayının 19-u gündüz saat 12-dən etibarən qanun hökmünə girməkdədir.

Bakıda

Müttəfiq qoşunları komandanı

general-mayor

V. M. Tomson.

Sənə 1918-də

təşrini-sani 19-unda verilmişdir.

İCBARİ QƏRARDAD

İşbu qərardad 1918 sənəsinin təşri-sanisinin 22-si, gündüz saat 12-dən etibarən qüvvəni haiz olur [qüvvəyə minir].

1) İngilis hərbi polisindən başqa heç bir hərbi məmur Bakı dairəsində silah daşıya bilməz. Fəqət 10 nəfərdən az olmamaq şərti ilə hərbi məmur dəstəsi, zabit təhti-idarəsində [nəzarətində] olaraq müsəlləh [silahlı] gəzə biləcəkdir. İşbu əmrə tabe olmaq istəməyən bəhriyyun [matros] və saldat ölüm cəzasına məhkum ediləcək, muxtar olan hərbi məhkəməyə veriləcəkdir.

2) Şəhərdə güllə atacaq hər kəs olursa olsun, hərbi məhkəməyə veriləcəkdir.

3) Yuxarıda göstərilən müqəssirlərin ölüm cəzası tənbehi aşkara surətdə feilən icraya qoyulacaqdır.

4) Aşağıda mündəric [adı göstərilən] dairələrdə hərbi məmurların dolaşması qadağan edilir:

1-İçərişəhər (qalanın içərisi)

2-Şəhərin işbu küçələrdən keçəcək xətdən qərb cəhətinə:

a) Aşağı Çəmbərəkənd küçəsi

b) Böyük Çəmbərəkənd küçəsi

c) Vrangelskaya

ç) Bazar küçəsi

d) Şaxskaya

e) Birinci Qanlıtəpə

ə) Qoqol küçəsi

f) Yuxarı Bulvar küçəsi

*Bakı şəhərinin hərbi qubernatoru
general-mayor V. M. Tomson*

BAKİ, 24 TƏŞRİNİ-SANİ Bolşevizm təhlükəsi

Məlum olduğu üzrə, Etilaf dövlətləri Cahan müharibəsini müvəffəqiyyətlə bitirdikdən sonra, Rusiya dövlətini bolşevizm bəlasından xilas edib də, onu yenidən düzəltmək fikrindədirlər.

Bu məqsədlə Türkiyə ilə ədd etdikləri [bağladıkları] mütarikə [atəşkəs] məvaddının [maddələrinin] mövcubincə [əsasında], Çanaqqala ilə Boğaziçindən vaporlarla Qara dənizə qüvvə gətirə bilirlər və hətta Batumu da işğal edə bilirlər. Eşitdiyimizə görə, Müttəfiqlər Batuma qoşun çıxarmışlar ki, onlar qismən Novorossiysk tərifi [yolu] ilə, qismən də Mavərayi-Qafqaz [Zaqafqaziya] dəmiryolu ilə Don tərəfə nəql olacaqlar ki, oradan da rus könüllü qoşunları ilə bahəm içəri Rusiyaya girəcəklərdir. Təbii ki, Müttəfiqlərin böylə təşəbbüsü bolşevik məhafili [dairələri] üçün məxfi qalmamışdır. Onlar qarşılıqlarına gələn bu təhlükəni çoxdan bəridir ki, duymuşlar və bunun dəfi üçün də lazımi tədabir və bina-güzarlıqlar görməkdədirlər [tədbirlər görməkdə və sərəncamlar qəbul etməkdədirlər]. Qəzetələrin xəbər verdiyinə binaən, Hərbiyyə naziri Trotski cənub cəbhəsini bu günlərdə dolaşmaqdadır və istilacı [işğalçı] dövlətlərin təcavüzünə qarşı proletariati təşviq və təhrikdə bulunub, Qırmızı qoşun içində islahat yapmaqdadır. Müsyö Trotskilər imperialist dövlətlərin hücumunu dəf

etmək üçün yalnız bir “qorunmaq”la iktifa [kifayət] etməyib “ən müvəffəqiyyətlə müdafiə təcavüzdədir [hücumdadır]” zərbi-məsəli ilə kəndiləri hücum və təcavüz niyyətindəirlər. Bunu Hacı-Tərxandan gələnər dəxi isbat edirlər. Ehtimal ki, bolşevik ordusu cənuba tərəf yerləş etməkdədir. Digər tərəfdən də Şimali Qafqazda bolşevizm özünə məhsullu bir zəmin tapmış, Vladıqafqaz ilə Armavir və Mədən Suları cəhəti onların əlindədir.

Bu gün bolşevik qoşununun ümdə hissəsini yerli əhali təşkil edir. Vladıqafqazı kazaklardan zətən inqışların müavinəti [yardımı] ilə zəbt etdilər. İndi isə aralarında inqışlardan başqa çeçenlə osetin alayları dəxi mövcuddur. Görülür ki, bolşevik sərkərdələri yerlilərin hüsn-rəğbətini qazanmaq üçün lazımı yollar tapmışlar. Onların birisi də ərazinin sosializatsiyasıdır. Yəni torpağını əhali arasında mütəsavi [eyni boyda] bir ölçü ilə bölüşdürmək məsələsidir. Məlum olduğu üzrə, sabiq Rusiya çarlığı Qafqazı zəbt edərməz yerli əhalinin ən məhsuldar torpağını qəsb edib öz “sadiq təbəəsi” olan kazaklara verdi. Buna görə də yerli müsəlmanlar dağlara və başqa məhsulsuz məkanlara köçməyə məcbur oldular. Bunun nəticəsi olaraq məişət üçün əlində heç bir vasitə qalmayan dağlı “abrek”liyə meyl edirdi və bundan dolayı biçarə dinc əhali min cürə bəlalara düşər olurdu. İndi isə bolşeviklər gəlib deyirlər ki, torpaq kazaklar və yerli əhalilər arasında

mütəsavi ədədcə, adılanə təqsim olunsun [bölünsün]. Buna kazaklar razı olmadıqda, onları yerlilərin müavinəti ilə münhəzim [məğlub] edib, Terek və Sunja nəhirlərinin o biri kənarına qovdular və yerli əhali də öz köhnə yerlərinə malik oldular.

Yer və torpaq məsələsindən masıva [başqa] bolşeviklər yerli əhalinin rəğbətini başqa siyasi vədələrlə öylə qazanırlar ki, onların rüknü [əsas, özü] “Hürriyyət, müsavat [bərabərlik] və üxüvvət [qardaşlıq]” şüarıdır. Böylə əsaslarla bolşeviklər öz məsləklərini yürüdüüb qüvvət qazanırlar.

Burasını bolşevik aləminə müharibə elan edən qüvvə dürüst düşünməlidir və buna görə də ciddi tədabirdə bulunmalıdır [tədbirlər görməlidir]. Bizcə həmin tədabir yalnız bir hərəb alət [vasitələri] ilə başa gəlməz. Çünki, bolşeviklər yalnız bir zor [zorakılıq] ilə iş görməyirlər. Onlar propaqanda və lazımı yerdə güzəşt edib, fəqərəyikasibəni [proletariatı] öz tərəflərinə cəlb edirlər.

Böylə vəziyyətin təbii ki, nətəyici [nəticələri] bolşevizmlə müvəffəqiyyətlili surətdə müharibə yapmaq nöqtəyinəzərindən fəna olar. Çünki böylə bir kütlənin müqabilinə kafi dərəcədə qüvvə cəlb olunması icab edir.

Bolşevizm təhlükəsindən ehtiraz edən [çəkinən, qorxan] əhali və Rusiyanı bolşevizmdən xilas etmək niyyətinədə olan Müttəfiqlər bu təhlükənin önünü tezliklə almasalar, nəhayəti fəna olacağı şübhəsizdir. “Bolşeviklərin

qoşunlarında qayda və nizam yoxdur; hərəc-mərc var və ilxaxır” xəbərləri bugün təsdiq olunmayı. Bitərəf mətbuat və Rusiyadan gələn əşxas etiraf edirlər ki, bolşevik qoşunlarında dəmir kimi intizam vardır və özlərinin də əllərində cürbəcür texnik ləvazimatı vardır. Deməli, bolşevik üstünə gedən qüvvə özünü nizamsız, başıpozuq üstünə gedən hiss etməməlidir. Buna görə də bolşevik Rusiyasına səfərə gedən qüvvə vəziyyəti hərtərəfli düşünməlidir. Şimali Qafqazdan aldığımız teleqrafdan anlaşıldığına görə, Dağıstan bolşevik təhlükəsi qarşısında yaşamaqdadır.

İştə, həmin təhlükəni rəf etmək [aradan qaldırmaq] üçün vəzifəylə şəhərimizə varid olan [gələn] Müttəfiqlər və onlarla bahəm bütün rus millətinin ziyalıları lazımı təşəbbüsdə bulunmalıdırlar. Bolşevizmdən nə vasitəylə özümüzü qoruyub da, sonra onu Rusiyadan çıxartmaq mümkün olacaq?

Burası böyük və əhəmm [ən əhəmiyyətli] bir məsələdir.

Gələn nömrəmizdə hamımız üçün mühüm olan bu suala cavab verməyə çalışacağız.

C. D.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ (Xüsusi müxbirimizdən)

Dərbənd - 21 təşrini-sani [noyabr].

- Petrovsk şəhəri Dağıstan Hökuməti əlindədir. Bu şəhərin bolşeviklər

tərəfindən alındığı xüsusunda intişar tapan [yayılan] şayiələr əsassızdır.

- Dağıstan Hökuməti bu günlərdə Milli Nümayəndələr Şurası, yəni Şimali Dağıstan Cümhuriyyəti Parlamanı dəvət edəcəkdir.

- Qroznı şəhəri yaxınlığında bolşeviklərlə kazaklar miyanında [arasında] qanlı müsadimələr [toqquşmalar] vəqə olubdur. Qalibyyət bolşeviklərin tərəfində olmuşdur. Ola bilsin ki, bolşevik qüvvələri Qroznı ilə Kizlyar cəhətlərindən get-gedə kazaklarla Dağıstan Hökuməti üzərinə yürüsünlər.

- Xasavyurt-Qudermes dəmiryolu Dağıstan Hökuməti təhti-idarəsinə [nəzarətinə] keçib, təmir edilməkdədir.

(Bağdaddan və Ənzəlidən Bakıda “Prezident Kruqer” vaporunda alınmışdır)

24 nömrəli “Royter” acentəliyi məlumatı.

20 təşrini-sani.

- Şimali Şlezviqin müqəddəratını həll etmək üçün alman dövləti əhəlinin kəndi xahişini və arzusunu əmələ gətirməyə razı olmuşdur.

- Lüksemburq Palatası çıxartdığı qərarında məmləkətin atidəki [gələcəkdəki] idarəsi haqqında şimdindən əfkari-amməni [ictimai rəyi] toplamağı tələb edir. Sosialist və hürufkarlar [liberallar] cərəyanının cümhuriyyət tələbi qəbula keçmişdir.

17 təşrini-sani.

- Ruslarla ingilislərin Bakı şəhərini işğal etdiyini Hərbiyyət Nəzarəti xəbər

verir.

15 təşrini-sani.

- Vilhelmshafendə (Vilhelms limanı) sualtı qayıqlarının əməlləri [heyəti] mitinqdə vətən uğrunda ağır və son vəzifə ifası üçün qayıqların həpsini mütarikə şəraiti [atəşkəs şərtləri] ilə təyin edilmiş məkanlara aparmağı təhti-qərara almışlardır.

- Alman Hökuməti Amerika ilə Müttəfiq dövlətlərə verdiyi radioteleqrafda mütarikə şəraitinə qarşı protesto edir. Bu mütarikə ilə Reyn nəhrinin sol tərəfində Almanıyanın iqtisadi vəziyyətini və sağ sahilində alman ərazisini təhdid altına alır. Bu şərait bir az təxfif edilməzsə [yüngülləşdirilməsə], məişət müşküləti ilə bolşevizm mühəqqəq [qaçılmaz] olacağını bəyan edir.

- Sosialist Libknext alman qoşunları tərəfindən sükunət etdiyi [yaşadığı] Berlin sarayından çıxarılmışdır. Roza Lüksemburq qüvvəyi-əsgəriyyə [hərbi qüvvə] ilə “Lokalanzeç” dəftərxanasından çıxarılmışdır.

- Böylə bir çox digər xəbərlər vardır ki, Berlində gündən-günə bolşevizm əleyhinə gedən cərəyanlar artmaqdadır.

- Kansler Ebert bəyan etmişdir ki, ən yaxın bir zamanda Məclisi-Müəssisan dəvət etmək istəyir.

- Amerikadan vəd edilmiş ərzağı çıxarmaq üçün gəmilər acil bir surətdə hazırlanırlar.

Ənzəli, 21 təşrini-sani.

- Sülh müahidənaməsinin [sazişinin]

əhəmm [önəmli] maddələri həll edilədiyi zaman, Vilson konfransda şəxsən iştirak edəcəkdir.

- 21 təşrini-sanidə alman gəmiləri ingilis sularında təslim olmaqdadır.

- Peştədən “Venqriya” Cümhuriyyəti elan edildiyini xəbər verirlər.

- Hərbiyyə Nəzarəti xəbər verir ki, siyasi vəziyyət nöqtəyi-nəzərindən sənəət işlərinin yeni təmiri üçün lazım olan bir az qüvvədən savayı silah altında olanları tərxis etmək imkan xaricindədir.

- Hollandiyada tam bir sakitlik hökmfərmədir [hökm sürməkdədir]. Trulstranın arzuları vücuda gəlmədi.

- Brüksel ilə Antverpen şəhərləri istilasını xitampəzir oldu. General Peten Onuncu fransız ordusu ilə böyük bir təmtəraq içində Metz şəhərinə daxil oldu. General Peten müşir [marşal] rütbəsinə tərfi edilmişdir.

- Dəryabəyliyi (Bəhriyyə ərkanı [Donanma qəragahı]) xəbər verir ki, təşrini-əvvəl ayında malları ilə bərabər xəsarət görmüş gəmilərin ümumisi 84 min ton olmuşdur. Halbuki bu zamanda Müttəfiq və bitərəf ticarət gəmilərinin xəsarəti 93 min ton olmuşdur.

- Alman sualtı qayıqlarının 1-inci dəstəsi Kil limanından İngiltərəyə üzüb getmişdir.

- Alman dəryabəyliyi gündə iyirmisi olmaq şərti ilə 94 təhtəlbəhr [sualtı] təslimə hazır olduğunu xəbər verir.

Bolşeviklərlə müharibə

“Royter” acentəliyindən. 22 təşri-

ni-sani.

- Şimali Rusiyadan ingilislər xəbər verir ki, 11 təşrini-sanidə Şimali Dvina nəhri üzərində bolşeviklər nəhir vaportları vasitəsilə ingilisləri cinahdan və cəbhədən bombardman etmişlər. Kanada topları müavinəti [yardımı] ilə ingilis və amerikan piyadəsi böyük tələfatla onları geriyyə atmış imiş. Sabahı günü bolşeviklər təərrüzü [hücumu] yeniləşdirmişlər.

Nansidən Metzə

- 1914 sənəsi ağustos ayının 1-inci günündən bu vaxtadək Nansidən Metz şəhərinə birinci sənişin qatarı getmişdir.

- Müttəfiqlərin Almaniyə şəhərlərindən, Belçikadan və Elzasdan buraxılmış əsirləri hər gün minlərlə Parisə gəlməkdədirlər. Onların hamısı xəstə, ac və üryandırlar.

İngiltərənin etirazı

- Bonar Lou Avamlar Kamasında bəyan etmişdir ki, ingilis əsirlərinin tez bir zamanda evlərinə buraxılması üçün Almaniyada bir təşkilat düzəlmədiyindən dolayı, əsirlər Almaniyada qalıb, aralarında növbənöv müsri [yoluxucu] xəstəliklər intişar tapmışlar [yayılmışdır]. Xəstələrdən çox hissəsi tələf olmaqdadır. Buna qarşı İngiltərə protesto yapmalıdır. Hərgah, Almaniyə tez bir zamanda bu məsələni həll etməzsə, alman xalqının ehiyacını ödəmək və onların ərzaq məsələlərində bu əhval inikas [əks] edəcəkdir.

- Avamlar Kamasında Keyv bəyan etmişdir ki, hamı almanlar Almaniyaya göndəriləcəklərdir. Hökumət öylə bir qanun verəcəkdir ki, bunun mövcubincə [əsasında] hər b zamanında olduğı kimi, sülh zamanında da xarici təbəələrin İngiltərəyə düxulu [girişi] yasaq elan ediləcəkdir. Ondən məəda [başqa], dövlətlər təbəələrində təfavüt [fərq] olacaqdır.

AVSTRİYA-MACARİSTAN İLƏ MÜTARİKƏ ŞƏRAİTİ [ATƏŞKƏS ŞƏRTLƏRİ]

“Press-büro” Avstriya mütarikəsinin şəraitini dərc edir:

Birinci hissə: Əsgəri şərait [hərbi şərtlər]

1. Dayanmaqsızın yerdə, səmada, bəhrdə [dənizdə] dava hərəkətləri dayandırılınsın!

2. Bütün Avstriya-Macaristan ordusunun tərxisi. Alman dəryasından İsveçrə hüdudunadək əməliyyat yapmaqda olan Avstriya-Macaristan ordusunun dayanmaqsızın geri çağırılması.

3. Avstriya-Macaristana məmləkət içərisində ən çoxu 20 firqədən [diviziyadan] ibarət qoşun saxlamağa icazə verilir. Top və digər ləvazimat-əsgəriyyəni [hərbi ləvazimatı] Amerika və Müttəfiqlər səlah bildiyi [münasib gördüyü] bir məkana təslim etmək üçün toplamalı. Birinci növbədə mü-

haribə zamanı Avstriya tərəfindən istila edilmiş yerlərdəki mühüm təsəvvüri təslim edilməlidir. Avstriya-Macaristan ordusunun işğal etdiyi yerlərin hər iki cəbhədə təxliyəsi Müttəfiq ordusu komandanı göstərdiyi zaman olmalıdır və qoşunların Sen-Steluidən Pizombrioyadək xəttin arxasına çəkilmələri də şərtidir. Bu xətt Retiy Alp[ları] dağ silsiləsi ilə gedib Adıqo və Eysak çeşmələrinə, Reşen və Brenner dağları ilə Yeteç və Çiller yüksəkliklərinədək uzanacaqdır. Buradan xətti-hüddud [sərhəd xətti] cənuba, Toblax dağından və hazırkı Karnik alpları, Mon-Tarvis, Tevis, Mon-Manqart, Triqorni, Kol-de-Brodberq, Paolo Qiskom və İderio hüddudundan keçəcəkdir. Sava nəhri hövzəsi müstəsna olaraq, bu xətt cənub-şərqə Şteynberq tərəfə dönür. Şteynberq hüddudundan bu xətt Cənubi dəryyə [Adriatik dənizi] sahilinə yaxınlaşıb, Kastav, Matulyi ilə Viskovonu əhatə edib və hazırda şimalda Arikarida ilə Trivansa, cənubda Kap-Blanka sahilindən cənub-şərqdəki yüksəkliklərdə təxliyə edilən ərazi də buraya daxil olaraq, bu xətt Rolmat nahiyəsinin dövləti xəttiylə keçir. Böylə ki, düşmən Çikola, Krka, Bunsianik nəhirləri hövzələri kimi ovaları və Sebenikə tərəf axan qollar hövzəsini boşaldacaqdır. Buraya Dalmatiyadan Premuda və digərlərinədək şimalda və qərbdə olan bütün adalar daxildir. Bütün buraxılmış yerləri Müttəfiq dövlətlərlə Şimali Amerika qoşunları işğal edəcəkdir. Hamı əsgəri

ləvazimat və habelə dəmiryolları, kömür zəxirəsi [ehtiyatları] bu yerlərdən çıxarılmamalı, yaxud donanma komandanlığı rizaməndliyi ilə bunlar Müttəfiqlərə verilməlidir. Bundan böylə yağma və qarət, həcz [qəsb] və müsadirə işğal edilmiş yerlərdə dayanandırılmalıdır.

4. Müttəfiqlərə su, dəmir və şosse yolları ilə maneəsiz hərəkət etməyə imtiyaz verilir və Avstriya ilə Venqriyanın hamı vəsaiti-nəqliyyəsindən [nəqliyyat vasitələrindən] bilamümaniyət [maneəsiz] istifadə edəcəklər. Sövqülceyş nöqtəyi-nəzərindən [stratejik baxımdan] Müttəfiq ordusu lazım bildiyi və mühüm ədd [hesab] etdiyi hər yeri hərbiyyə və intizam işləri üçün işğal etməyə muxtardır [ixtiyar sahibidir]. Müttəfiq qoşunları nəradə oldu həcz [müsadirə] etməyə sahibi-ixtiyardır. Lakin, həcz ediləcək şeylər parasız olmayacaqdır.

5. 15 gün ərzində alman və habelə Avstriya və Venqriya qoşunları Baltik dəryyəsi sahillərindən və italyan torpağından getməlidir. Bu müəyyən vaxtda Avstriya torpağından getməmiş almanlar əsir ediləcəkdir.

6. Təxliyə edilmiş yerlərin idarəsi məhəlli [yerli] inzibat [asayiş] və hökumət idarələrinə tövdi edilməklə [tapşırılmaqla], Müttəfiqlərin məzkur [adı keçən] idarələrdə kontrolu olacaqdır.

7. Müttəfiqlərin Avstriyaya düşmüş əsgəri, əsirlər ilə tövqif [həbs] edilmiş xüsusi əşxas dayanmaqsızın Müttəfiqlərə iadə edilməlidir [qaytarılmalıdır].

Təxliyə zamanı dinc əhalidən tutulanlar bütün cəbhələri idarə edən Baş Komandanlıq əmri ilə vətənlərinə göndəriləcəkdir.

8. Olduğu yerlərindən hərəkətə qadir olmayan, ağır surətdə yaralı, xəstə olanlar Avstriyanın heyəti-tibbiyyəsi [tibbi heyəti] tərəfindən tədavi [müalicə] edilir. Həman yerlərində buraxılmış təbirlərə ləvazimati-tibbiyyə [tibbi avadanlıq] gətiriləcəkdir.

Dəniz şəraiti

1. Bilatəvəqqüf [dərhal] suda dava hərəkətləri dayandırılır. Avstriya gəmilərinin duracaq yerləri və gediş-gəlişləri haqqında ən səhih xəbər verilməlidir. Bitərəf dövlətlərin sularında Müttəfiq gəmilərinə üzməyə imtiyaz verilməsi xüsusunda xəbər verilməlidir. Bitərəflik qanunları bununla pozulmuş olur.

2. 1910 ilə 1918 sənəyi-miladidə təmir edilmiş 16 sualtı qayıqlarını və habelə hazırda Avstriya sularında duran, yaxud sonradan gəlib ora girə biləcək alman təhtəlbəhrlərinin [sualtıların] hamısını Müttəfiqlərə və Şimali Amerikaya təslim etməklə, qalan qayıqların cümləsini tərk-silah və mütəğəyyiri-hal [dekonstruksiya] etdikdən [sonra] Mütəffiq və Amerika dövlətləri təhti-nəzarətinə buraxılacaqdır.

3. Mütəffiqlər ilə Amerika tərəfindən göstərilən 3 zirehli, 3 kiçik kruvazer [kreiser], 9 məhvedici [qırıcı] kruvazərlər, 12 torpedo qayıqları, 1 minanos [torpedo gəmisi] və altı Tuna

nəhri monitorları tam müsəlləh [silahlanmış] olaraq Müttəfiq və Amerika dövlətlərinə təslim edilməlidir.

4. Avstriya-Macaristan məmləkəti içərisindəki sulara, Tuna nəhrinin özü və qollarında, Adriatik dənizində, Müttəfiqlərin və Amerikanın gərək hərbi, gərək ticarət gəmilərinə seyri-səfain [hərəkət] üçün imtiyaz verilir. Avstriyanın sularında mövcud torpedo (mina) göstəriləcək, Müttəfiqlərə və Amerikaya, Tuna nəhrindən onları tutmağa imtiyaz verilməkdir. Bu növlə Müttəfiq və Amerika üçün seyri-səfain [gəmilərin hərəkəti] asan olacağına yol verilməkdir. Müttəfiqlərin və Amerikanın Avstriya-Macaristanda hazırlanan istehkamatdan [istehkamlardan] hər birisini işğal etmək və onların planlarını götürməyə haqları vardır.

5. Hazırkı abluka şəraiti [mühasirə şərtləri] təbədüllata [dəyişikliyə] uğramayır. Müttəfiqlər komissionundan vəsiqə almış gəmilərdən başqa, dənizdə görülmüş Avstriya-Macaristan gəmiləri tutulacaqdır.

6. Avstriya-Macaristan hava gəmiləri Müttəfiq və Amerika dövlətləri göstərdiyi Avstriya üssülhərəkətlərində [bazalarında] toplanıb tərk-silah edilmişdir.

7. Avstriya-Macaristan tərəfindən işğal edilmiş həp italyan torpağı və limanları təxliyə edilməli. Bircə milli torpaqlar müstəsna olacaqdır. Habelə Avstriya-Macaristanın bütün nəhir filosu [çay donanması] daxili nəqliyyat vəsailindən [vasitələrindən] istifadə

üçün dənizdə lazım olan təchizat ilə məvadd [materiallar] tamamən Müttəfiqlərə və Amerikaya buraxılır.

8. Puladakı cəbbəxana, tərsanələr, müdafiə üzrə olan adalar, bərri [quru] və bəhri [dəniz] istehkam məntəqələri Müttəfiqlər tərəfindən işğal edilir.

9. Avstriya-Macaristana mütəəlliq [aid] bütün ticarət gəmiləri Müttəfiqlərə verilməlidir.

10. Təslim, təbdili-məkan [yerdəyişmə], təğyiratdan [restavrsiyadan] irəli gəmilərin və məvaddın [materialların] ifnası [məhv edilməsi] yasaqdır.

11. Müttəfiq dövlətlərə mənsub bütün ticari və əsgəri əsirlər vətənlərinə buraxılmalıdır.

BAKIDAKI İNGİLİSLƏRİN İSLAM ORDUSU İLƏ MÜXABİRƏSİ

21 təşrini-sanidə [noyabrda] İslam Ordusu komandanı fəriq Nuri paşa həzrətlərinə, Bakıda Müttəfiq qoşunları komandanı Tomson tərəfindən göndərilmiş məktubun məzmunudur:

“Bakıya varid olduğumdan [gəldikdən] sonra Osmanlı əsgərləri tərəfindən bir taqım əşya və əmvalın [malların] yağma və qarət edildiyinə qarşı şikayətlər alındı. İngilis, fransız və Amerika dövlətləri nümayəndələrindən mütəşəkkil bir komission dəvət edilmişdir ki, isbat edilmiş xəsarətlərin qədərini, bahasını təyin etsin. Sizə bunu yazmaqdan məqsədim, bu məbləğin Türkiyə dövləti hesabına yazıla-

cağını məlum etməklə, bu əmvalın iadəsi [qaytarılması] üçün sizə imkan verməkdir. Lazım gələrsə, məsələlər nəş’əti [meydana çıxması] ilə şikayətlərə baxmaq üçün yenə də komissiyalar təşkil ediləcəkdir. Bu xüsusda sizə və sizin məmurlara ixbar etməyi [məlumat verməyi] münasib gördüm.”

QƏZETƏLƏRDƏN

Cənub ordusunun hücumu

Cənub ordusunun hücumundan naşi [ötrü], Voronej quberniyası Trotski tərəfindən idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [hərbi fəvqəladə vəziyyət] altında elan edilmişdir. Trotski özü Voronej şəhərində şəhərin müdafiəsi üçün tedarükatdadır. Trotski bütün fəhlələri səfərbərliyə almaqla bərabər, Moskvaya müavinət [yardım] üçün teleqram göndərmişdir.

Kamenevin müraciətnaməsi

Cənubdakı qorxulu əhvaldan [vəziyyətdən] naşi [ötrü] Kamenev, Moskva fəhlələrinə bir müraciətnamə nəşr etmişdir. Biz ingilis imperializmi gəlmədən irəli Krasnov-Alekseyev quldur dəstələrini dağıtmalıyıq. Şimdi ən callibi-nəzər [diqqət çəkən] cəbhəmiz cənub cəbhəsidir. İşbu cəbhə Moskvaya ən yavuş cəbhədir. Binaileyh [ona görə], Moskva fəhlələri bura müdafiələrini [müdafiəçilərini] ümidləndirib, təqviyə etməlidirlər [gücləndirməlidirlər]. Moskvalılar Qara dəniz kənarına

çıxıb, bizi ingilis imperializmindən mühafizə etmək üçün möhkəmləşməmişə müavinətdə bulunmalıdırlar [kömək göstərməlidirlər].

FƏNA HƏRƏKƏTLƏRİN FƏNA NƏTİCƏLƏRİ

Son iki-üç gün zərfində Bakıda bir çox şey, xüsusən çörək iki qat və daha artıq bahalanıb, gündən-günə də qiymətlərin tərriqi etməsi [artması] təhdidi var.

Neçə müddətdən bəri görmədiyimiz növbə sıraları yenə başlanmışdır.

Dün və srağagün çox adam bütün şəhəri gəzib evinə əli boş qayıtmış, çörəksiz qalmışdır. Deyirlər ki, hətta srağagün “Aleksandro-Nevski ryad” deyilən bazarda bir şəxs çörəyi 10 manata belə satmaq istəməyərək, 18 manat deyirmiş. Doğrudur, bu “tacırin” bir kefli rus olduğu da rəvayət olunur. Fəqət, iş böylə gedərsə, bütün alış-verişçilərin, bilxassə çörək satanların həpsinin “keflənməsi”, yəni malı qeyri-qabili-təsəvvür [təsəvvür olunmaz] bir qiymətə deyəcəkləri qorxusu var.

Bunun səbəbi nədir əcəba?

Nə oldu ki, srağagün iki manat yarıma satılan çörək bu gün beş-altı manata satılır? Həm də çox adam çörək əvəzinə “yoxdur” cavabını alır.

Bəziləri alış-verişçilərdən şikayət edirlər ki, guya malı gizlətmişlərdir. Lakin, bu şikayət mənəcə haqsızdır. Nə

oldu ki, srağagün var-yoxunu bazara çıxaran alış-verişçi bu gün malını gizlətdi?

Bazarda malın, xüsusən ərzağın bahalılığı səbəbi əşya, məkulat [ərzaq məhsulları] gətirilməməsidir.

Şübhəsiz ki, buna “nə üçün?” deyə bir sual verilə bilər.

İştə, şərin həpsi buradadır. Bütün təqsir, müqəssirləri burada aramalıdır.

Nə üçün üç gün əvvələdək hamı hər şeyi gətirirdi, bazarda hər şey bol idi, hər şey gündən günə ucuzlanırdı, şimdiki birdən-birə əməliyyat da kəsilir, mal da azalır və bahalanır?

Məlum ki, bahalığın səbəbi malın azlığıdır. Malın isə azalmasının səbəbi budur ki, hamıya məlum olduğu üzrə, Bakı şəhəri və ətrafı həmişə kənardan gətirilən məkulatla dolur. Bolluq illərdə yenə Bələdiyyə İdarəsi az-çox müddətə şəhəri hər təsadüfə qarşı təmin etmək qəsdilə müəyyən miqdarda məkulat alaraq “zapas” [ehtiyat] adı ilə saxlayırdı. Fəqət, son zamanlar şəhərdə heç vaxt öylə taxıl mövcudu olmamışdır ki, az bir müddət də olsa kənardan məkulat gətirilmədiyi təqdirdə əhalini təmin etsin. Bir ildən bəridir ki, Bakı və ətrafı hər gün kənardan gələn məkulatla dolur. Hangi gün ərzaq gəlmədi, o gün əhali sıxıntı çəkir.

Deməli, ərzaq şeylərinin qiyməti miqdarına, miqdarı isə həmliyyat [yükdaşıma] ilə ən sıxı rabitədədir. Buna görədir ki, həmişə şəhərdə öylə şərait hasil etməlidir ki, kənardan mal

gətirən çox olsun.

Bu isə iki şeylə olar:

1- Sərbəst ticarət, 2- Şəhərdə asayiş hökmfərməliyi [hökm sürməsi] ilə.

Birinci şərt xüsusunda bir söz deyiləmməz. Zira, Azərbaycan Hökuməti ilk əmrləri sırasında bu xüsusda da əhəmiyyət verərək “sərbəst ticarət” elan etmişdir. Bu surətlə, birinci şərt mövcuddur. Fəqət, həyatı-bəşərdə, ümumiyyətlə şəraiti-məhəlliyə altında [yerli şəraitdə], xüsusən ikinci şərt o qədər mühüm və birincisi ilə o qədər mərbutdur [bağlıdır] ki, ikinci şərt mövcud olmadıqca, yəni əmin-amanlıq, asayiş olmadıqca, heç bir sərbəstlik dərdə çarə qılmaz.

Alış-verişçini mal gətirməyə rəğbətəndirmək üçün yalnız sərbəst ticarət elanı kifayət etməz. Onun mali və canı dəxi əmniyyətdə olmalıdır.

Vicdan və əqli-səlim [sağlam məntiq] sahibi olan hər şəxs təsdiq edər ki, Azərbaycan Hökuməti iş başına keçər-keçməz bu xüsusda böyük əhəmiyyət verərək, məzkur [deyilən] iki şərtin ikisinin də hüsuluna [meydana gəlməsinə] var qüvvəsiylə çalışmış və öylə gözəl nəticələr əldə etmiş ki, bütün Azərbaycan, xüsusən Bakı şəhəri neçə əsrlərdən bəri görmədiyi asayiş və rahata nail olmuşdur. Hətta Nikolay hökumətinin jandarmaları vücudu ilə belə peşəsindən əl çəkməmiş olan oğrular, yol kəsənlər bu neçə aydan bəri yox olub, hamı sakit və rahat yaşamağa başlamışdır. İki aydan bəri Bakıda və neçə aydır sair yerlərdə bir güllə səsi

eşidilməmiş, bir şəxs digərinə təcavüz etməmişdir. Ona görədir ki, hamının əli-qolu açılaraq özünü əmin-amanlıqda hiss edən əhali, öz kəsbi [iş] ilə məşğul olurdu.

Şimdi, axır günlər Müttəfiqlər tərəfindən general-mayor Tomson əsgəri qüvvə ilə Bakıya gələrək rahat və asayiş təmin üçün gəldiklərini bəyan etmişlərdir. Burası daha artıq ümid verir ki, Müttəfiqlərin köməyi və hökuməti-məhəlliyənin [yerli hökumətin] səy və hümməti ilə işlər yaxşı gedəcək və asayiş möhkəmləşəcəkdir. Fəqət, etiraf etməlidir ki, camaatın əhval-ruhiyyəsinə hər bir cüzi şey çox tez təsir edir. Məsələn, aylardan bəri bir güllə səsi eşitməmiş, bir adama zülm edildiyini görməmiş camaat birdən-birə hər gün küçələrdə güllə atıldığını, neçə-neçə adama havayı güllə dəydiyini, birisinin şüşəsi sındırılıb, digərinə min dürlü ağır söz deyildiyini eşitdikdə, küçədə adam döyüldüyünü gördükdə, yəqin min fikrə düşür. Bilxassə [xüsusilə] ki, yeddi aylıq cəhənnəm həyatının təsiri hələ getməmişdir. Doğrudur, bu fəna hərəkətlərə ancaq keflilər mürtəkib olurlar [qol qoyurlar]. Doğrudur, əqli-səlim sahibi olan hər kəs böylələrini təkdir [məzəmmət] edir. Lakin, xalq əhval-ruhiyyəsinə böylə əmrlər [işlər] pək böyük təsirlər bağışlayırlar. Bilxassə ki, böylə hərəkətlər fitnə və fəsad tərəfdarlarını, qara fikir və əski ümidlə yaşayan xuliqanları ruhlandırır, onlara meydan açır. Bu vəchlə bir neçə sərxoşun hərəkətiylə

şəhərdə asayış pozulmuş olur və bunun məntiqi nəticəsi olaraq xalq arasında əsəbiyyət, təşviş doğurur. Heç kəs asayış və əmin-amanlıq deyilən sözlərə inanmır. Asayış yox ikən əmin-amanlıq nə ilə olar, deyə əli soyuyur. Buna görədir ki, son günlər şəhərə mal az gətirilir. Ola bilər ki, rus məsəlincə, milçəkdən fil doğuranların yaptıkları şeyiə sayəsində bilmərrə şəhərə mal gətirilməz də, kim bilir, Bakının son günləri haqqında ətrafa nə kimi şeyiələr yayılmışdır? Əlbəttə, böylə olan surətdə məkulat gündəngünə azalar və bahalanar.

Bundan dolayıdır ki, general-qubernator və Hökumət bu xüsusa ən ciddi surətdə diqqət verərək, şəhərdə asayış bərpası və əmin-amanlıq hü-sulu için tədbirlər görməlidirlər. Vəilla [yoxsa], əhali aclıq bəlasına məruz qalar.

Xəlil İbrahim

BAKI XƏBƏRLƏRİ

- Hal-hazırda müsəlmanlarla ermənilər arasını sazlaşdırmaq barəsində müzakirat [danışıqlar] getməkdədir. İşbu iqdamata [təşəbbüsə] rus ənasiri [ünsürləri] girişmişdir. Bundan naşi [ötrü] bir neçə müşavirələr olmuşdur. Nəticəsi ən yaxın zamanda məlum olacaqdır. Müttəfiq milli hökumət təşkil ediləcəkdir.

- Muğan xristianlarının nümayən-

dələri Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir]. İşbu xristianlar vaxtilə oradakı anarşidən fərar etmişdilər. Nümayəndələr xristianların yenidən Muğana köçmək məsələsini məlum etmək istəyirlər.

- Sənəət və Ticarət Nəzarəti [Sənaye və Ticarət Nazirliyi] vaxtilə nefti Gürcüstanla buğda vaxtında mübadilə etmək barəsində xüsusi əmr sadir etmişdi [vermişdi]. Şimdi neftdən əlavə benzini də buğda vaxtında mübadilə etmək barəsində əmr vermişdir.

- Bakı realını məktəbində tədrisat başlanmışdır. Dərslər səhər saat 9-da başlanır.

- Ərzaq şöbəsi Ziraət Nəzarətinə müraciətən Türüq və Məabir Nəzarəti [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyi] ilə etilafa [razılığa] gələrək hər gün Yalama mövqifinə [stansiyasına] şəhər üçün odun gətirmək üçün 30 vaqon verilməsini rica etmişdir. İşbu vaqonlar marşrut təriqi [yolu] ilə ucuz qiymətə gətiriləcəkdir. Əlavə bu barədə Yalama mövqif müdirlərinə də məlumat verilməlidir.

- Bakı Bələdiyyə İdarəsi cənbindəki ərzaq şöbəsi müttəfiq ordu ərkanihərbinə müraciət edərək 15 min put borc düyü istəmişdir. Bir də rica etmişdir ki, Lənkəran qəzasından hər gün 12 min put əkmək və ələfiyyat [yem] gətirmək üçün vəsaiti-nəqliyyə [nəqliyyat vəsaiti] verilsin.

- Bakıdakı Bəhriyyə [dənizçilik] məktəbinin müəllimləri şurası qət etmişdir ki, məktəbin fəxri müdirliyinə Hacı

Zeynalabdin Tağıyev cənablarını in-tixab etsin [seçsin]. Müəllimlər şurası Türük və Məabir Nəzarəti indində [nəzində] muşarileyhin [adı keçən şəxsin] təsdiq edilməsi barəsində iqdamatda bulunacaqdır.

- Azərbaycan Dəmiryolları İdarəsi bütün mövqif [stansiya] müdirlərinə birər əmr göndərərək, Bakıya gətiriləcək ərzaq və mühümmatı [ləvazimatı] göndərmək barəsində lazımi binagüzarlıqda bulunmalarını [sərəncamları vermələrini] tövsiyə etmişdir. Azərbaycan Dəmiryolları müdürü bütün mövqif müdirlərinə əmr göndərərək Bakıya gətiriləcək ərzaq üçün qapalı vaqonlar verilməsini tövsiyə etmişdir.

Atışma

Təşrini-saninin [noyabrın] 21-ində, saat 11 radələrində dəmiryolu mövqifi [stansiyası] tərəfində atışma olmuşdur. Atışma, kazaklar tərəfindən, dəmiryollar mühafizəsi müdiri üç nəfər sərxoş kazakı tövqif etdikdən naşi [həbs etdiyinə görə] başlanmışdır. Mövqifdən kazaklar 8-inci dairə polis idarəsinə gəlib pristavın (müfəttiş) kabinəsini dağıtmışlar. Atışmada iştirak edən milisiya nəfəratı [nəfərləri] oradan çəkmək məcburiyyətində qalmışlar. Mövqif dairəsindəki bütün dükənlər bağlandığından naşi, əhali miyanında [arasında] növbənöv şayiət [şayiələr] dəvəran etməyə [gəzməyə] başlamışdır. İki dənə ingilis zirehli avtomobili məhəlli-hadisəyə [hadisə yerinə] gələrək, yarım saatdan sonra atışmayı

saxlamağa müvəffəq olmuşdur. Saat 12-də bütün mağazalar yenidən açılmışdır. Atışma nəticəsi olaraq Mixaylovski xəstəxanaya 14 nəfər məcruh [yaralı] gətirilmişdir. Bunlardan 4 nəfərinə müavinət [yardım] göstərildikdən sonra evlərinə getmiş, 10 nəfəri isə xəstəxanada qalmışlar. Xəstəxanada qalanlardan 8 kişi, 2 nəfər qadındır.

DEMOKRAT FİRQƏLƏRİNİN ŞURASI

Cəharşənbə [çərşənbə] günü, təşrini-saninin [noyabrın] 20-sində axşam saat 5-də Bakıda olan menşevik, sosial-revolussioner, demokrat, həmkarlar ittifaq[lar]ı və Mərkəzi Ev Komitəsi nümayəndələrinin iştirakı ilə “Metropol” mehmanxanasında bir şura vaqe olmuşdur. Şuraya 80 nəfərə qədər adam gəlmişdir. Yevanqulov şuraya sədr seçilmişdir. “Ufa Hökuməti və Bakı” məsələsi müzakirəyə qoyulmuşdur. Bu şuranın vaqe olmasna Ufa Hökuməti nümayəndəsi professor Qolovinin Bakıya gəlməsi bais olmuşdur. Yevanqulov iclası açdıqdan sonra, Ufa Hökumətinin əmrini oxuyub, Bakı qəzetələrində Ufa Hökuməti haqqında yazılan məlumatları xəbər vermişdir.

Sonra, Kaspi Hökumətinin nümayəndəsi Merxelev müfəssəl [ətraflı] məruzədə bulunmuşdur. Merxelev Petrovskda xüsusi rus hökumətinin təşkilindən bəhs edib demişdir ki, əvvəla, Petrovskda Biçeraxov başda olmaq üzrə, rus müsəlləh [silahlı]

qüvvəsi var idi. Saniyə [ikincisi] Dağistan və Çeçen hökumətləri və Rusiyadan büsbütün ayrılmış Türküstan, Petrovsk[a] yapışmaq istəyirdilər. Qafqaz-Kaspi Hökuməti təşirini-əvvəldə [oktyabrda] Petrovskda vəqə olan xüsusi ictimada [yığıncaqda] sosial-revolusionerlər ilə bitərəflərdən təşkil edilmişdi. Menşeviklər də hökumət heyətinə daxil olmadılar, ancaq Sədovski Hökumət kontrolu vəzifəsini ifa etməyə razı oldu. Sonra, Merxelev Petrovsk şəhərinin, hücum etməkdə olan türklərdən müdafiəsi haqqında danışib, demişdir ki, otuz minə yaxın ordu gözəl sürətdə mübarizə edib, Dərbənddən geri çəkildiyi zaman 25 faizi itmişdir.

İngiltərə və Fransa heyəti Petrovskaya varid olub, Türkiyə ilə mütarikə [atəşkəs] əqd edildiyini [imzalandığını] xəbər verdikdən sonra, hücum etməkdə olan Türkiyə Ordusuna hərəkəti-düşmənanənin [düşməncə hərəkətlərin] dayandırılmasını təklif etmişdir. Lakin, türklər bundan imtina etmişlərdir. İngiltərə və Fransa heyəti, xüsusi vəkəletə malik olmadığından, Türkiyə Komandanlığı ilə müzakirəyə girməyib, artıq qan tökülməsin deyə, Petrovsku təslim etməyi məsləhət görmüşlərdir. Hökumət də buna əməl etmişdir. Petrovsk təxliyəsi rahatlıqla başa gətirilmiş və Türkiyə əsgərləri də buna mümaniət [maneçilik] göstərməmişlərdir. Bütün əşya, Bakı qaçqınları və 700 nəfərə qədər Petrovsk sakinləri gəmilərə yüklənmişlərdir. Rus əsgəri

dəstələri, şəhərin bir hissəsi türklər əlinə keçdikdən sonra gəmilərdə yerləşmişlər. Bu hində [əsnada] atəş olmamışdır. Merxelev zənn edir ki, qətl-qarət dəxi olmamışdır. Sonra, Hökumət bütün donanması ilə Lənkərana varid olub, İngiltərə komandanlığı ilə münasibat başlamaqla Bakıya gəlmişdir.

Şurada verilən suallara Merxelev cavab vermişdir ki, Kaspi Hökuməti ancaq Ufa Hökumətini təsdiqlə ona tabe olacaqdır. Kaspi Hökuməti Ufa Hökuməti tərəfindən etiraf edilmədiyi [tanınmadığı] zaman dərhal öz vəkəletini üzərindən atacaqdır. Hökumət Dövlət Bankını açıb maliyyə işlərinə mübəşşir olacaqdır [başlayacaqdır]. Kadet nümayəndələri nə qədər pul gətirilməsini sual etdikdə, Merxelev bir neçə milyon pul gətirilməsini söyləmişdir.

Sonra, professor Qolovinin şuraya dəvət edilməsi söhbəti olmuşdur. Sədovski demişdir ki, professor Qolovini “Yupiter” şxunasında [yelkənli gəmisində] Quryevdən gətirmişdir. Professor Qolovin Ufa Hökuməti tərəfindən sifarişlə Kuban Hökuməti nəzdinə gətirmiş. Lakin, Kubana gedib çıxma bilmədiyindən, onun doğrudan da Ufa Hökuməti tərəfindən rəsmi nümayəndə ədd [hesab] edilməsi şübhəlidir.

Bir azdan sonra Qolovin Şuraya gəlib, artıq yorğun və naxoş olduğuna görə müfəssəl məruzə verə bilməyəcəyini bəyanla, bir özgə vaxta təyin edilməsini xahiş etmişdir. Ufa Höku-

mətinin əmri professoru göstərildikdə demişdir ki, bu, əmr olmayıb, ancaq bəyannamədən ibarətdir. Sonra Qolovinin demişdir ki, Rusiyada vücuda gəlmiş cürbəcür hökumətlərlə münasibətə başlayıb, bu hökumətlərin fəaliyyətini Ufa Hökumətinə xəbər vermək və sonra Ümumrusiya Məclisi-Müəssisəni [Təsisçilər Məclisi] çağırılması işlərinə müavinət [kömək] etməkdən ötrü Ufa Hökuməti xüsusi vəkillərdən ibarət bir komissiya təşkil etmişdir. Bu vəkillərdən biri də Qolovinin özüdür.

Qolovinin bu bəyanatından sonra müzakirə başlanmışdır. Şurada olanların bir hissəsi təkid etmişlərdir ki, professor Qolovindən Ufa Hökumətinin vəkalətnaməsi tələb edilsin. Professor öz vəkalətnaməsini təqdim etməyə qədər, Ufa Hökumətinin rəsmi nümayəndəsi hesab olunmasın. Şurada olanların çox hissəsi professor Qolovininlə dübarədən [yenidən] əsaslı bir surətdə müsahibədə bulunulmasını və bu müsahibə nəticəsinin gələcək iclasda elan edilməsini qərara almışdır.

Professor Qolovininlə müsahibədə bulunub və gələcək iclası dəvət etmək üçün Zinoviyev, Zelenkeviç, Roqov və qeyriləri intixab edilmişlərdir [seçilmişdir].

ELAN

Sırağagün təşrinin-saninin [noyabrın] 21-ində, səhər saat 10-da, vağzal yanında vəqə olmuş atışma əsnasında, 1484 nömrəli bir araba qalmışdır. Arabada 6 yük ağı zəy, 2 yük qara xaxxaş və bir ədəd böyük tərəzi dəxi vardır. Arabadan və mallardan xəbəri olub da dərya kənarında “Çuxur” karvansarada İbrahim Güllərova telefon 18-83 və yaxud 7, 8 və 3-üncü polis idarəsində “İbrahimovdan ötrü” ittila [xəbər] verənlərə mükafat veriləcəkdir.

ELAN

Sırağagün təşrinin-saninin [noyabrın] 21-ində vağzal yanında vəqə olmuş atışma əsnasında, vağzal həyətidə “Romanov” fabrikanı nişanlı 35 nömrəli təzə fayton, iki rə's [baş] atlarla bərabər qalmışdır. Atların biri sarı kəhər, o birisi boz rəngli axta. Bunlardan xəbəri olub da Şahski caddədə, 10 nömrəli evdə, telefon nömrə 39-29, Hacı Hacıağa Rəhimova ittila [xəbər] verənlərə mükafat veriləcəkdir.

Lazımdır

Türkcə və rusca bilən hesabdar (bux-qalter). Ünvan: Bazarnı caddədə Qubernskinin küncündə Heydər Möhsünovun mağazası.

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrəzini [qadın xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

Burada leyli [gecə] yatacaqlarıyla qadın cərrahiyyə xəstəxanası mövcuddur.

Berlin Darülfünununun həkimi**L. Melkumyans**

Əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər] və dəri naxoşlarını qəbul edir. Qan damarlarına “606” və “916” davalarını istemal [tətbiq] edir. Hər gün saat 2-4-ə kimi.

Ünvan Birjevov caddədə Malakan bağçası qarşısında həkim Temirxanyanın müalicəxanasında. Telefon nömrələri 29-85 və 32-77.

255

Həkim Arşak Ayrəpetoviç Akopyans

Əsəbi və daxiliyyə naxoşluğuna mübtəla olanları axşam saat 3-dən 6-ya kimi qəbul etməyə başlamışdır.

Ünvan: Balaxanski caddədə nömrə 10, İstanislavski caddənin küncündən 3-üncü ev. Telefon 55-26.

Saat 3-ə kimi 32-77 nömrəli telefon ilə danışmaq mümkündür. (16-ncı xəstəxana).

256

O. A. Salmanın**Diş kabinəsi və süni diş müalicəxanası**

Dişlərə və ağza müalicə edir, ağrısız çıxarır, doldurur, qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır və qızıldan qapaqlar qayırır.

Qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi, 4-dən 7-yə kimi. Naberejni caddədə Dombrovski pereulokda [döngədə] Mehdiyevin 7 nömrəli evində. Telefon nömrə 30-02.

253

Doktor Krinski

Sifilis, əmrəzi-tənasüliyyə [zöhrəvi xəstəliklər] və cild mərazinə mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi. Ünvan: Tarqovı caddədə Tağıyev

qardaşlarının 10 nömrəli evində. Telefon 15-59.

263

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicəxanasının müdiri nəzarəti altında süni dişlər qayırılır. Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrəzi-daxiliyyəsi [daxili xəstəlikləri] olan naxoşları hər gün sabah saat 10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin küncündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya kimi. İcəri şəhərdə bağın qarşısında Minaretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Телеф. 36-91.

236

Doktor Rza bəy Sultanov**Paris Darülfünununun**

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək.

Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakinski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qəzetə idarəsinin yanında.

237

Mama-feldşer M. K. Markoviç

Hamilə və azad olmuş qadınları qəbul edir. Bədənə dərman vurur və masaj edir. Hər gün saat 10-dan 12-yə kimi. Nijni Kladbişinski caddədə ev nömrə 89. Telefon 34-36. Burada həkim daxiliyyə və əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər], qadın və cərrahiyyə naxoşları saat 3-dən 5-ə kimi qəbul edir.

240

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün saat 5-dən 7-yə kimi. Parapet, Şəbi İbrahımovun evində, 3-cü mərtəbə. Telefon 27-86.

244

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyə, məktəblilərə və çocuqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Müdirilər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şəfi bəy Rüstəmbəyli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Bakı şəhəri üçün icbari qərardad

səh. 437-440. Bu qərardadın hərflərlə göstərilən maddələri qəzetdə ərəb əlifbasına uyğun olaraq (əlif, bə, tə və s. kimi) sıralanmışdır. Bəzi maddələr səhv nömrələndirilmiş, bəzilərinin isə nömrələri göstərilməmişdir. Bütün bu qüsurlar tərəfimizdən düzəldilərkən, təshihləri tək-tək göstərməyə lüzum görülmədi.

səh. 439. “...Düvəli-müttəfiqə tərəfindən daha sonra təyin ediləcək...”: “daha sonra” yerinə qəzetdə “sonunda” getmişdir.

səh. 440. “Olduqca ciddi cinayətlər mənim tərəfimdən şiddətli cəzaların bilatəxir icrasına [dərhal icra edilməsinə]...”: “bilatəxir icrasına [dərhal icra edilməsinə]” yerinə qəzetdə səhvən “təxiri-icrasına” [icrasının təxirə salınmasına] getmişdir.

İcbari qərardad

səh. 441. Bu qərardadın hərflərlə göstərilən maddələri qəzetdə ərəb əlifbasına uyğun olaraq (əlif, bə, tə və s. kimi) sıralanmışdır.

Bakı, 24 təşri-sani

səh. 442. “Abrek”: Qafqaz xalqları arasında, qanudan və hökumətdən qaçaraq dağlara sığınan şəxs; qaçaq.

səh. 443. “C. D.”: Bu imza Ceyhun bəy Hacıbəyliyə məxsusdur.

Teleqraf xəbərləri

səh. 443. “Lüksemburq Palatası”: Burada söhbət Lüksemburqun birpalatalı qanunvericilik orqanı olan Deputatlar Palatasından gedir.

səh. 444. “Peştədən (Venqriya) cümhuriyyətin elan edildiyini xəbər verirlər.”:

Burada söhbət 16 noyabr 1918-ci ildə elan edilən və 21 mart 1921-ci ilə qədər öz mövcudiyyətini davam etdirən Macarıstan Demokratik Respublikasından (Birinci Macar Respublikasından) gedir.

İngiltərənin etirazı

səh. 445. “...Avamlar Kəmerasında...”: Britaniya Parlamentinin aşağı palatası olan İcmalar Palatası nəzərdə tutulur.

Avstriya-Macarısta ilə mütərikə şəraiti

səh. 445. “Alman dəryası”: Şimal dənizi nəzərdə tutulur.

səh. 447. “Monitor”: əsasən sahil boylarında və çaylarda istifadə etmək üçün nəzərdə tutulan, güclü artilleriya ilə təchiz edilmiş zirehli gəmi növü.

O. A. Salmanın...

səh. 455. Bu elan qəzətdə yarımçıq çıxmışdır.